

rijksuniversiteit
groningen

Wetenschapswinkel Courant

Jaaroverzicht 2013

Klaar voor het feest!

Inhoud

Voorwoord	3
Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie Onder in de koffer lag een schriftje...	4
Bèta Wetenschapswinkel De beuk in de tegeltuin	6
400 burgers kunnen meer vragen... De wetenschapswinkels en het lustrumproject 400 vragen aan de RUG	8
Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid Aandacht voor de mantelzorgers	10
Even voorstellen: Marc Pauly	12
Wetenschapswinkel Economie en Bedrijfskunde Wetenschapswinkel Economie en Bedrijfskunde bij Careers Company	13
2013 in beeld	14
Wetenschapswinkels in de media	15
Wetenschapswinkels Internationaal Europa aan de horizon	16
Wetenschapswinkel Onderwijs Spel ABC versus Spelling in de Lift: wat werkt het beste?	18
Agenda 2014	19
Wetenschapswinkel Onderwijs Wereldoriëntatie in het Engels, kan dat op de basisschool?	20
Even voorstellen: Karin de Boer	22
Een middagje winkelen Seminar Wetenschap midden in de samenleving	23
Publicaties en presentaties in 2013	24

Colofon

De Wetenschapswinkel Courant is een uitgave van de gezamenlijke wetenschapswinkels van de Rijksuniversiteit Groningen.
Mail voor gratis abonnement: tawi@rug.nl

Redactie: Saskia Visser, Karin de Boer, Jolanda Tuinstra en Karen de Bot
Vormgeving en layout: Kasemir Publiciteit & Vormgeving
Druk: Facilitair Bedrijf RUG, Grafimedia

issn: 1389-8612

Van de meeste besproken projecten zijn rapporten en artikelen verschenen. Deze zijn gratis te downloaden op <http://wewi.eldoc.ub.rug.nl/>
Mocht u verdere interesse hebben in een van de besproken onderwerpen, neem dan contact op met de betreffende winkel.

Wetenschapswinkels

Bèta Wetenschapswinkel

Nijenborgh 4, 9747 AG Groningen
Henk Mulder; h.a.j.mulder@rug.nl
telefoon 050 - 363 4436
Karin Ree; c.m.ree@rug.nl
telefoon 050 - 363 4132
Karin de Boer; m.k.de.boer@rug.nl
telefoon 050 - 363 4686
wewi-fwn@rug.nl
Twitter: @betawinkel

Wetenschapswinkel Economie & Bedrijfskunde

Postadres: Postbus 800, 9700 AV Groningen
Bezoekadres: WSN-gebouw, Zernikecomplex,
Nettelbosje 2
Peter van Kampen; telefoon 050 - 363 3795
Martijje Lubbers; telefoon 050 - 363 8612
ebwinkel@rug.nl

Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid

Postadres: UMCG,
Sector F, Wetenschapswinkel G&V,
Postbus 196, 9700 AD Groningen
Bezoekadres: Hanzeplein 1, Gebouw de Brug, 3217,
5e etage
Jolanda Tuinstra; j.tuinstra@med.umcg.nl
telefoon 050 - 363 9080

Wetenschapswinkel Onderwijs

Grote Rozenstraat 38, 9712 TJ Groningen
Theo van Batenburg; wewi-onderwijs@rug.nl
telefoon 050 - 363 6667

Wetenschapswinkel Taal, Cultuur & Communicatie

Postadres: Postbus 716, 9700 AS Groningen
Bezoekadres: Oude Kijk in 't Jatstraat 26
Saskia Visser; telefoon 050 - 363 5271
Karen de Bot; telefoon 050 - 363 5887
tawi@rug.nl

De wetenschapswinkels op internet:
www.rug.nl/wewi

Algemeen Twitteraccount Wetenschapswinkels:
@ScienceShopsRUG

Klaar voor het feest

Met veel plezier presenteren we de **Wetenschapswinkel Courant 2013**. Hierin geven we een overzicht van alle activiteiten en resultaten van het afgelopen jaar. We genoten na van de prijzen en de reizen van 2012 en zetten dat om in de flow van 2013. Want er was werk aan de winkel: in 2014 bestaat de Rijksuniversiteit Groningen 400 jaar. We hebben de vlaggetjes vast opgehangen en zijn klaar voor het feest!

Zo begonnen we al in het vroege voorjaar van 2013 met het lustrumonderdeel '400 dagen voor 400 vragen'. Een kolfje naar onze hand, want als wetenschapswinkels weten we altijd de verbinding te leggen tussen vragen uit de samenleving en de kennis en vaardigheden binnen de RuG. In dit jaaroverzicht leest u er meer over. En natuurlijk kunt u, ook ná het lustrum vragen blijven stellen aan de RuG, want de winkel is altijd open.

We bereiden ondertussen ook ons eigen feest voor. Op 6 en 7 november 2014 zijn de Groningse wetenschapswinkels namelijk de 'gastheren' van het tweejaarlijkse evenement van alle Nederlandse en Belgische wetenschapswinkels. Natuurlijk nodigen we u ook uit op dat feest. Iedereen die actief is op het grensvlak van samenleving en wetenschap is welkom en kan zich laten inspireren tijdens deze dagen 'Wetenschap, daar heb je wat aan!'. We tonen dan onder andere onze parels, schoolvoorbeelden van wetenschapswinkelprojecten.

Onze parels vindt u uiteraard ook in dit jaarbericht. We blikken terug op mooie projecten, van mantelzorg tot versteende tui-

nen, van het leesplankje van Jetses tot moderne spellingsmethoden. Daarnaast leest u over ons seminar 'Wetenschap midden in de samenleving' en onze internationale samenwerking.

En op ons feest klinkt muziek. De groeiende belangstelling voor maatschappelijk verantwoord onderzoek en maatschappelijke valorisatie klinkt de wetenschapswinkels als muziek in de oren. Ook in Brussel, Den Haag, de Oude Boteringestraat en de faculteiten is er oor voor een innovatieve samenleving die gebouwd is op de co-creatie van kennis. Dat is geen toekomstmuziek, dat is in essentie datgene waar wij als wetenschapswinkels mee bezig zijn, dag in, dag uit!

Veel leesplezier!

Jolanda Tuinstra
Voorzitter Groningse wetenschapswinkels

Jolanda Tuinstra

2013 in cijfers

Statistisch overzicht
vragen en projecten 2013

	Vragen 2013	Afgehandelde vragen 2013	Studenten	Medewerkers	Ext. Publicaties	Presentaties	400 vragen
Bètawinkel	33	27	30	8 *	-	5	59
Economie & Bedrijfskunde	12	2	2	2	-	3	nvt
Geneeskunde & Volksgezondheid	31	20	50	4 **	16	11	40
Onderwijs	4	4	4	1	0	4	nvt
Taal, Cultuur & Communicatie	24	18	107	2	21	5	34
Totaal	104	71	193	16	37	28	133

* w.o. 1 betaalde projectmedewerker en 4 vrijwilligers
** w.o. 1 vrijwilliger

Onderin de koffer lag een schriftje...

Groningen rond 1880 door de ogen van illustrator Cornelis Jetses

Cornelis Jetses (1873-1955) is bij het Nederlandse publiek vooral bekend geworden als de illustrator van 'Ot en Sien' en het leesplankje 'Aap, noot, Mies'. Veel minder mensen weten dat Jetses in Groningen opgroeide en dat veel van zijn tekeningen zijn eigen jeugd in een arbeidersgezin weerspiegelen. Daarom was het ook heel bijzonder dat in 2012 in een oude hutkoffer van de Cornelis Jetses Stichting een schriftje uit 1951 werd gevonden. De oudere Jetses noteerde in dit schriftje zijn herinneringen aan zijn jeugd in Groningen. Een schets in woorden van een stad volop in ontwikkeling aan het einde van de 19e eeuw. Echt iets om nader te onderzoeken en toegankelijk te maken voor een groter publiek, vonden de Cornelis Jetses Stichting en het Nationale Onderwijsmuseum. Ze schakelden de wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie in om daarbij te helpen.

Zelfportret Cornelis Jetses

Door Bob Verschoor en Saskia Visser

Van archiefonderzoek tot boek

Masterstudent geschiedenis Bob Verschoor vond in dit onderwerp zijn stage en afstudeeropdracht. Als eerste stap ontcijferde hij de handgeschreven tekst en daarna dook hij de Groninger Archieven in op zoek naar de historische achtergronden. Hoe zag Groningen er in die tijd uit? Wat is er bekend over de personen die Jetses beschrijft? Wat weten we over de kinderliedjes en -spelletjes die genoemd worden? Elke nieuwe passage van de jeugdherinneringen gaf weer aanleiding tot nieuw speurwerk. Een voorbeeld was de brand in het graanpakhuis waar vader Jetses voor negen gulden per week werkte. Als va-

der ziek was, of als er om een andere reden niet gewerkt kon worden, dan waren er geen inkomsten en moest het gezin maar zien hoe ze rondkwamen. Geen wonder dat Cornelis zich de brand die plaatsvond rond kerstavond kon herinneren. Maar hoe liep het af? Via de Groninger Archieven werd duidelijk dat de brand op 27 december 1881 had plaatsgevonden en dat de schade uiteindelijk meeviel, omdat de brandweer het pas aangelegde leidingwater in de buurt kon gebruiken bij het blussen. Het plan om de jeugdherinneringen als boek uit te geven, ontstond al snel. Door wat Jetses schreef te combineren met wat er in archieven staat, krijgt de lezer straks een kijkje in de stad aan het einde van de negentiende eeuw. Sommige

dingen zijn heel goed voorstelbaar, omdat de straten en gebouwen nog steeds bestaan. Maar Jetses beschrijft ook zaken die allang uit het straatbeeld van Groningen zijn verdwenen. Een voorbeeld daarvan is de 'porder'. Dat was iemand die tegen een kleine betaling 's ochtends mensen wakte door op de ramen te tikken en hun naam te roepen. In een tijd dat er nog geen wekkers waren, was deze man onmisbaar. Ook zijn gebouwen en hele straten verdwenen in het Groningen van 140 jaar later; de zoutkeet of het correctiehuis bijvoorbeeld. Doordat Jetses zich deze dingen levendig herinnert en ons door zijn kinderblik mee laat kijken, zijn de jeugdherinneringen ook zeer vermakelijk om te lezen.

"Mijn herinneringen (...) beginnen bij de éénkamerwoning in de Grootte Liestraat. Vlak tegenover ons was het groote en geheimzinnige 'Kreksiehoes', waar je als je niet goed oppaste 'ingestopt' werd en niets te eten kreeg als 'brood met gruine zaipe!' (groene zeep). Nou, dat was vreeselijk! Later begreep ik dat 'Kreksiehoes' 'Correktiehuis' betekende, zooiets als gevangenis."

Tentoonstelling als afstudeerproject

Toen Bob Verschoors tijd als stagiair erop zat, was het werk nog lang niet klaar. Daarom werd hij bestuurslid van de Cornelis Jetses Stichting en besloot hij ook zijn afstudeerproject aan Jetses' jeugdherinneringen te wijden. Dat geeft hem de mogelijkheid het boek af te maken en een tentoonstelling te organiseren. Een aantal passages uit de jeugdherinneringen zijn namelijk direct te koppelen aan afbeeldingen en werpen hiermee een nieuw licht op de werkwijze van de illustrator.

Zo schrijft Jetses: "Op de andere hoek van de Zoutstraat (Saltstroade) bevond zich de Zoutkeet, een groot ruw gebouw met in 't midden een reusachtige vlakke ijzeren ren waarin de groote brokken zout werden gesmolten. Dit zout werd aangevuld uit Portugal door schoeners, twee masters. Een schoener voerde de naam "Boreas". Dat alles sprak heel sterk tot mijn verbeelding." De Boreas is in 1892 voor de kust van Engeland

gezonken. De jonge Jetses moet de verhalen over dit avontuur van de zeemannen in de buurt hebben gehoord. Groot was daarom ook Bobs opwinding toen hij een illustratie van Jetses met een reddingsboot in de storm onder ogen kreeg. Kijkt u even mee, hoe heet de boot? Boreas! Hieruit blijkt dat Jetses zijn fantasie en herinneringen gebruikte bij het tekenen. En wat is mooier om deze gezamenlijk te kunnen tonen? Inmiddels staat de tentoonstelling gepland: Van 3 oktober 2014 tot 1 februari 2015 in het Noordelijk Scheepvaartmuseum in Groningen.

Het schriftje onderin de koffer heeft de laatste twee jaar van geschiedenisstudent Bob behoorlijk beïnvloed. Maar dat vindt hij niet erg, want welke student krijgt nu de mogelijkheid om tijdens zijn studie een boek te schrijven en een tentoonstelling te organiseren? "Mijn studie heeft maar liefst negen jaar geduurd, maar ik ga eruit met een knal", zegt hij lachend.

Sieuwe van Slooten

projectleider Noordelijk Scheepvaartmuseum

Waarom is het Noordelijk Scheepvaartmuseum geïnteresseerd in deze tentoonstelling?

Vroeger was dit een dubbelmuseum: scheepvaart en tabak. Toen de zalen van het tabaksmuseum vrijkwamen zijn we - om in scheepvaarttermen te blijven - een ruimere koers gaan varen. Omdat het belangrijkste bezit van ons museum ook zit in de twee historische panden, besloten we ons meer te richten op de geschiedenis van de stad en haar bewoners. Zo hebben we bijvoorbeeld een tentoonstelling gehad over Fongers fietsen en hebben we zalen over stadsarcheologie. Ook is er ruimte voor kunsttentoonstellingen. Met Jetses komt

de kunst en de geschiedenis van de stad prachtig samen. Dus dat is eigenlijk perfect voor ons.

Zou deze tentoonstelling ook te zien zijn zonder de inspanningen van Bob Verschoor?

Nee, zonder Bob zou er simpelweg geen tentoonstelling zijn. We ontwikkelen ook wel zelf tentoonstellingen, maar in dit geval is Bob eigenlijk onze gastconservator. Hij moet de objecten bijeen krijgen, de contacten met het Onderwijsmuseum onderhouden, de lijnen uitzetten. Wij doen natuurlijk wel van alles om het geheel te begeleiden, zoals het projectplan schrijven, de inrichting en de publiciteit.

Werk u wel vaker samen met studenten en non-profit instellingen?

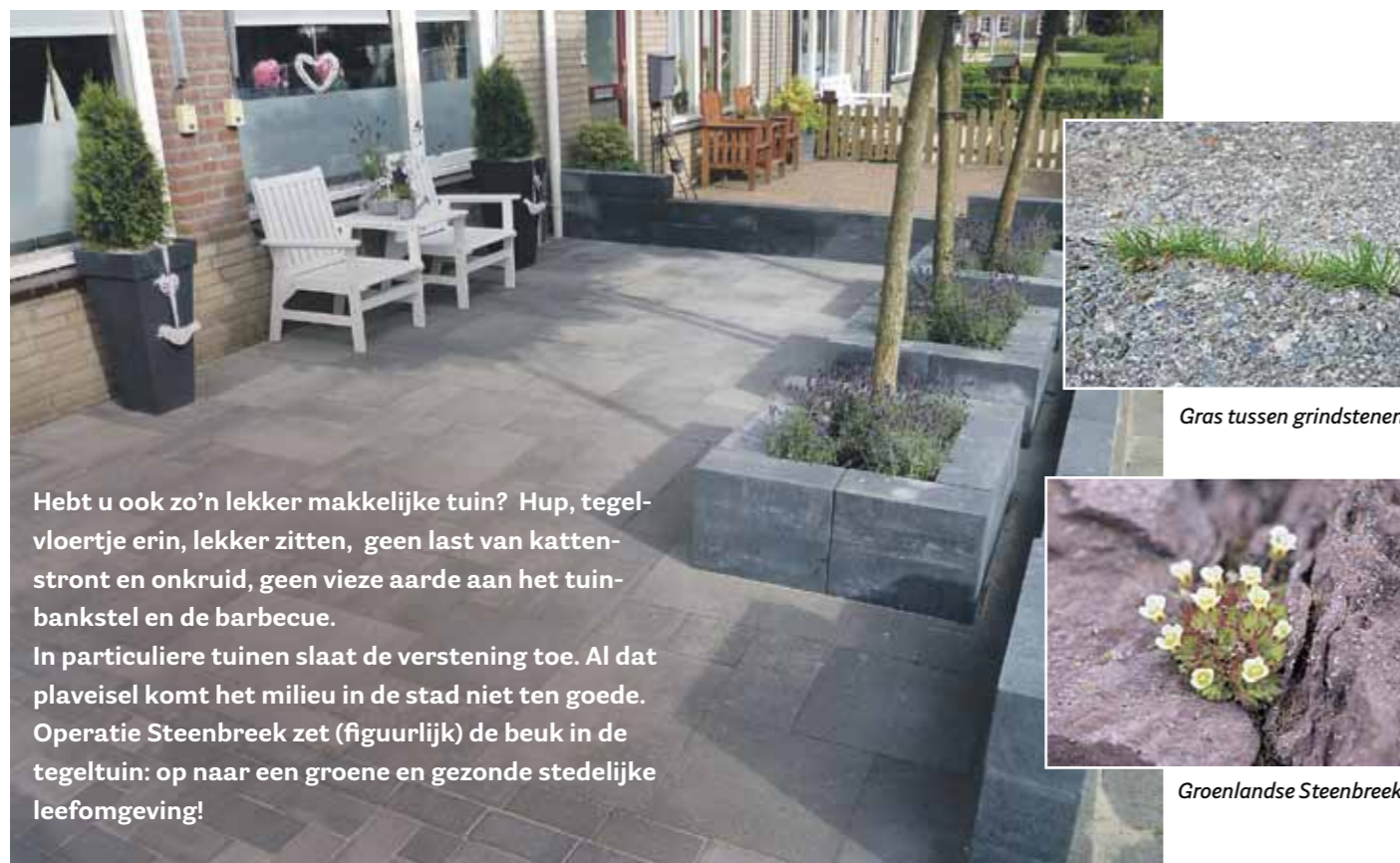
We werken heel veel met non-profit instellingen, zoals bijvoorbeeld met de Groninger archieven en het Groninger museum. Een paar jaar geleden hadden we ook een expositie samen met de RUG in het kader van het pooljaar over Nova Zembla. We hebben daarnaast veel stagiaires hier, ook regelmatig RUG-studenten. Maar een project met een student als gastconservator, dat is wel uniek!

Waarom zou u bezoekers aanraden om de tentoonstelling te komen bekijken?

Niemand weet dat Jetses uit Groningen kwam. Tenminste, ik wist het niet en volgens mij geldt dat voor heel

veel mensen. Terwijl veel mensen Ot en Sien wel kennen. Het is gewoon zo leuk dat er zo veel mooie tekeningen van Jetses zijn die een rechtstreeks verband hebben met de stad Groningen. Wie wil dat nou niet zien!

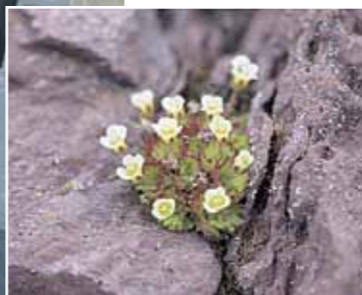

Hebt u ook zo'n lekker makkelijke tuin? Hup, tegelvloertje erin, lekker zitten, geen last van kattenstront en onkruid, geen vieze aarde aan het tuinbankstel en de barbecue. In particuliere tuinen slaat de verstening toe. Al dat plaveisel komt het milieu in de stad niet ten goede. Operatie Steenbreek zet (figuurlijk) de beuk in de tegeltuin: op naar een groene en gezonde stedelijke leefomgeving!

Gras tussen grindstenen

Groenlandse Steenbreek

De beuk in de tegeltuin

Door Karin Ree

Een eerste stap is de verstening van particuliere tuinen en de gevolgen daarvan in kaart te brengen. Hoe doe je dat? Met die vraag ging Cirsten Zwaagstra, student milieuwetenschappen, aan de slag.

Groen en onverharde grond zijn onmisbaar in een stad. Uit psychologisch onderzoek is bekend dat mensen blij worden van groen. Biologisch gezien biedt stedelijk groen een rijke biodiversiteit, een leefplaats voor vogels, vlinders en andere diersoorten. Voor milieukunde is vooral de invloed op het stedelijk klimaat interessant. Dit is de focus van het onderzoek van Cirsten.

Het broeikaseffect zorgt voor verandering van het klimaat op grote schaal. In Nederland stijgt de gemiddelde temperatuur; het aantal zomerse dagen neemt toe, evenals de hoeveelheid neerslag en de frequentie van hevige regenbuien. In

een versteende stad tikken deze veranderingen extra hard aan. Tijdens hittegolven is het in de stad beduidend warmer dan op het platteland; dit noemen we het stedelijk hitte-eiland. Plaveisel en bebouwing houden de warmte vast en verminderen ook de nachtelijke afkoeling. Dat is meer dan vervelend: tijdens een hittegolf overlijden meer mensen.

Groen en onverharde grond zorgen voor een verkoelend effect door opname van de warmte en door verdamping van water.

Tijdens hevige regenbuien leidt een versteende stad tot problemen bij de waterafvoer. Het plaveisel neemt geen water op, de riolering is vaak niet berekend op de snelle afvoer van grote hoeveelheden water, met overstromingen en overstorten tot gevolg. Onverharde grond neemt water op en vermindert zo de overlast van hevige regenval.

Hoe belangrijk zijn particuliere tuinen in deze veranderingen van het stedelijk

klimaat? Dat is nog niet zo eenvoudig om te onderzoeken. Je hebt historische gegevens op ruimtelijk kleine schaal nodig om de trend in verstening in getallen te kunnen uitdrukken. Het Kadaster heeft met de gemeente Groningen een methode ontwikkeld om Cirsten van de nodige data over de bedekking van de bodem te voorzien. In een pilotstudie zijn delen van drie wijken in Groningen onder de loep genomen: Selwerd, Helpman en de Professorenbuurt. De oudste data met voldoende nauwkeurigheid stammen uit 1998. Dat is niet heel lang geleden; de toename van de verstening (in 2013) is dan ook niet zo groot, tot circa 8% in Selwerd. Dat is minder dan in vergelijkbaar onderzoek in steden in Engeland en België.

Via modelstudies heeft Cirsten een beoordeling gemaakt van de gevolgen voor de waterafvoer en het hitte-eiland in de wijken van de pilotstudie. De toename van de waterafvoer tijdens hevige regen

ligt in de orde van maximaal 3,4 % ten opzichte van 1998. Hoe erg is dat? Om dat te kunnen beoordelen moet je op lokale schaal kijken; met het gebruikte model kun je daar geen uitspraak over doen. In Helpman bijvoorbeeld stroomt het water af langs de Hondsrug, maar in Selwerd en de Professorenbuurt kan het minder makkelijk weg. Daar treden meer overstromingen en overstort op.

Het effect op het stedelijk hitte-eiland is minimaal. Zelfs met extreme aannames blijft het verschil ruim binnen 1 graad. Het model doet echter geen uitspraak over de verandering van de nachttemperatuur, terwijl die wel essentieel is voor de toename van het sterftecijfer. Hier ligt dus nog een taak voor de experts in modellering van microklimaat.

Hoe nu verder?

Operatie Steenbreek is een groeiende groep van mensen uit diverse organisaties: natuurverenigingen zoals KNNV, onderzoeksinstituten zoals Alterra, gemeentes zoals Groningen en Den Haag et cetera.

Daar zit dus veel potentieel om met de methodes en de resultaten van het werk van Cirsten Zwaagstra aan de slag te gaan. De pilotstudie wordt uitgebreid naar vijf andere steden, die met veel enthousiasme bij Steenbreek zijn aangeschoven. Dan blijft het niet bij de milieukundige effecten van verstening. Biodiversiteit staat ook op de onderzoeksagenda. Maar er is meer dan onderzoek: de groep vormt in elke stad een netwerk van burgers, bedrijven (tuinmarkten!) en organisaties voor een draagvlak voor een groene stedelijke omgeving. Motivatie is belangrijk: waarom kiest u voor een versteende of juist voor een groene tuin? Hoe kunnen we een groene tuin aantrekkelijker, makkelijker, goedkoper (....) maken? Denk ook aan initiatieven zoals collectief tuinieren, verticaal tuinieren en vele andere inspirerende ontwikkelingen.

Voor de Wetenschapswinkel is zo'n diversiteit van organisaties, doelen en soorten kennis zoiets als een groene tuin: mooie stekjes (onderzoeksvragen) uitzoeken, spitten en zien dat het geheel groeit, dankzij de bijdrage van velen.

Het woord is aan opdrachtgever Wout Veldstra

Wout Veldstra, stadsecoloog van de Gemeente Groningen, had genoeg van de stenen oppervlakten die je overal in de stad ziet. Hij maakte zich zorgen dat steden minder groen worden en vroeg zich af wat de gevolgen zijn. Want: "als er geen bloemen groeien, komen er ook geen insecten. In een stenen tuin valt voor vogels daarom niks te beleven." Ook vindt hij de versteende tuinen maar lelijk en denkt hij dat het een modetrend is. Minpunt is verder dat het regenwater in een stenen tuin minder snel de bodem in sijpelt. Het komt via straatputten in het riool terecht. Dat gebeurt ook met bestrijdingsmiddelen die mensen gebruiken om algen op tegels tegen te gaan. „Het riool staat al onder druk, nu het door de klimaatverandering steeds vaker harder regent.“ Goed dat het probleem dus aangepakt wordt!

Cirsten Zwaagstra over haar project

Hoe heb je het wetenschapswinkelproject ervaren?

Ik heb het ervaren als een leuk project, juist door de maatschappelijke context van het probleem. Ook de begeleiding van en het contact met de Wetenschapswinkel was prettig: ik werd gestimuleerd om uitdagingen aan te gaan.

Wat was er lastig en wat heb je geleerd?

Ik vond het moeilijk om de significantie en de directe relevantie van mijn resultaten te beoordelen. De modellen spugen als het ware wat cijfers uit, maar wat betekent dit nu voor de samenleving? Ik denk dat ik door dit onderzoek beter heb geleerd om onderzoek en resultaat in een breder perspectief te plaatsen.

Wat vond je het leukst?

Ik vond het leuk om contact te hebben met partijen buiten de universiteit, zodat je merkt dat je enthousiasme voor het onderwerp gedeeld wordt door anderen. Ook is het leuk dat je onderzoeksvraag een concrete vraag van een persoon of instelling is, er wordt echt wat gedaan met je onderzoek.

Wat doe je nu? En wat heb je aan dit project gehad voor de toekomst?

Op dit moment ben ik bezig met mijn afstudeerstage bij Groningen Seaports, wederom voor de Wetenschapswinkel. Ik merk dat de ervaringen van mijn vorige onderzoek bij de Wetenschapswinkel ervoor zorgen dat ik mijn project veel sneller en gemakkelijker op kan zetten.

400 burgers kunnen meer vragen...

De wetenschapswinkels en het lustrumproject 400 vragen aan de RUG

Een gek kan meer vragen dan tien wijzen kunnen beantwoorden, is het spreekwoord. Het wil zoveel zeggen als, er zijn altijd wel vragen waar niemand een antwoord op weet. Maar bij de wetenschapswinkels zien we gewone geïnteresseerde mensen niet als gekken en zijn we niet bang voor vragen waarop lastig een antwoord te vinden is. We weten uit ervaring dat vragen van burgers veel op kunnen leveren, voor de mensen zelf en voor de wetenschap. Daarom waren de wetenschapswinkels ook nauw betrokken bij de lustrumactie "400 vragen aan de RUG".

Door Saskia Visser

Vragen staat vrij: 400 jaar Rijksuniversiteit Groningen

In het kader van het naderende 400 jarig bestaan van de Rijksuniversiteit Groningen werden er in 2013 allerlei plannen gesmeed. Plannen voor sportieve evenementen als een wandeltocht vanuit het Noord-Duitse Greetsiel, waar de oprichter van onze universiteit Ubbo Emmius vandaan kwam. Plannen voor culturele evenementen als Aletta, de musical, over het leven van Aletta Jacobs en natuurlijk voor evenementen waarin de wetenschap centraal staat.

In deze laatste categorie past de actie 400 vragen aan de RUG. Via lokale media

en acties riep het lustrumbureau mensen op om hun vragen in te sturen. En dat deden ze! Ruim 400 vragen kwamen er binnen. In de commissie die daarmee aan de slag ging, waren de wetenschapswinkels ruim vertegenwoordigd. Natuurlijk omdat we het belang van contact tussen wetenschap en samenleving duidelijk voor ogen hebben. Maar daarnaast konden we onze ervaring met vragen en vragenstellers én ons netwerk in de universiteit goed inzetten bij het speuren naar antwoorden.

Voor jou een vraag, voor mij een weet? De vragen nader bekeken

Wat valt er op aan de ingezonden vragen? Ten eerste de gevarieerdheid aan

vragen. Mensen blijken heus niet alleen maar geïnteresseerd in gezondheid, al is dat natuurlijk wel een belangrijk thema. Maar op alle mogelijke vakgebieden werden er vragen gesteld. Van het bestaan van regionale cultuurverschillen tot vragen over dromen en herinneringen. Van eerlijker methodes voor het belonen van werk tot waarom je een paard niet zindelijk kunt maken.

Dezelfde gevarieerdheid zie je ook in de vorm van de vragen. Sommige mensen vragen naar kleine feitjes, anderen grijpen de kans om hun eigen theorieën voor te leggen aan de universiteit. Sommige vragen zijn zeer persoonlijk en weerspiegelen een strijd om juridische, medische of sociale erkenning. Kennelijk is de universiteit voor deze laatste categorie vragenstellers de laatste strohalp of een onafhankelijke instantie die uitsluitsel kan geven. En natuurlijk zijn er ook vragen die perfect aansluiten bij wat ook wetenschappers interessant vinden. Zoals de vraag vanuit een kunstenaarsvereniging: Kun je creativiteit stimuleren en wat zijn dan de omstandigheden waarin creativiteit floreert? Hierover bleek cultuursocioloog Pascal Gielen net een onderzoeksaanvraag te hebben ingediend.

De verwachtingen die vragenstellers hebben van de universiteit zijn vaak hooggespannen. Sommigen lijken te denken dat de universiteit op alle vragen een antwoord heeft. Die mensen moesten we soms teleurstellen. In andere gevallen konden we ze juist laten zien

dat ze zelf ook toegang hadden tot de informatie om een antwoord op dergelijke vragen te vinden. Aan de ene kant zien we dus een grenzeloos vertrouwen in wat de wetenschap kan, maar vragenstellers kunnen ook juist heel kritisch zijn ten opzichte van de wetenschap. Ze vragen zich bijvoorbeeld af waarom de wetenschap bepaalde onderwerpen niet oppakt. En verrassend veel mensen proberen te morrelen aan de relativiteitstheorie of de evolutietheorie.

Ten slotte bieden de 400 vragen ook een prachtig tijdsbeeld. Waarin zijn de mensen in 2014 geïnteresseerd en waarover maken ze zich zorgen? Natuurlijk zien we arbeid en inkomen, energie, gezondheid en veiligheid van voedsel en andere producten vaak terug. Maar er is veel meer. Het is lastig om precies te zeggen welke thema's het meeste spelen. Dat willen we graag in de nabije toekomst eens nader onderzoeken.

Door vragen wordt men wijs: Resultaten van het project

De eerste selectie binnen de 400 vragen vond plaats in de zoektocht naar een vraag voor de Gift for infinity. Uiteindelijk koos het publiek voor: Actief oud is goud. Voor het onderzoek naar hoe je mensen tot op latere leeftijd actief kunt houden en welke rol vrijwilligers spelen in de zorg voor ouderen, wordt tijdens het lustrum geld ingezameld. Maar voor de rest van de vragen was er een andere route: persoonlijke antwoorden, beantwoording op radio en in de krant, antwoorden via publiekslezingen, een website met antwoorden en interessante wetenschapswinkelprojecten.

Veel wetenschappers deden mee bij het beantwoorden van de vragen. Ze deden hun best om zich in te leven in de vraag en begrijpelijke antwoorden te formuleren, in veel gevallen gaven ze ook aanwijzingen aan de vragensteller om zich zelf verder te verdiepen in het onderwerp. Dankzij een samenwerking met het Dagblad van het Noorden en RTV Noord kon een aantal vragen voor een breed publiek behandeld worden. De artikelen en uitzendingen lieten zien waarin mensen geïnteresseerd zijn en waarom. Daarnaast kregen wetenschappers de kans

om iets uit te leggen over hun vakgebied, de universiteit en hoe we werken. In de krantenartikelen kreeg de vragensteller daarna ook nog de kans om op het antwoord te reageren. Er daaruit bleek heel duidelijk dat dit lustrumproject echt wat oplevert. Een kleine greep uit de citaten: "Blijkt maar weer dat je nooit te oud bent om te leren." "We hebben zelf al allerlei literatuur in huis gehaald. We puzzelen zelf verder." "Dat had ik me nooit gerealiseerd." "Hier kunnen we mee verder".

Tot slot drie voorbeelden van vragen die uitmondten in een wetenschapswinkelproject. De vraag van een 80-jarige mevrouw: "Wat zijn de gevolgen van het meer en meer betegelen van tuinen?" heeft de Bèta wetenschapswinkel opgepakt. Inmiddels is de student klaar en zitten diverse gemeenten om de tafel om de resultaten ervan te bespreken. Een andere vraag ging over een vervelende bijwerking van veel antidepressiva, namelijk dat je er dikker van wordt. Deze vraag werd via de wetenschapswinkel voor Geneeskunde en Volksgezondheid beantwoord door studenten farmacie in de apotheekgame. De apotheekgame wordt in de opleiding farmacie ingezet om studenten te trainen in de praktijk van een gesimuleerde apotheek. Deze vraag ging als casus naar de 6 apotheken in de game, de studenten bogen zich erover en de docent bundelde de antwoorden. Tot slot de vraag van een 14-jarige scholier die graag wilde weten in welke taal doven denken. Voor haar zette de wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie het uitwisselingsproject Jon-

ge gasten op. Daarin gingen twee dove en twee horende leerlingen bij elkaar op schoolbezoek en werden nog veel meer vragen over en weer beantwoord.

400 burgers kunnen meer vragen

400 burgers kunnen meer vragen dan een universiteit vol onderzoekers kan beantwoorden. Sommige vragen bleven dan ook onbeantwoord. Maar je kunt ook de klemtoon een beetje anders leggen, 400 burgers kunnen méér vragen. Veel vragen hebben een vervolg gekregen, mensen hebben ingezien dat hun vraag zo gek nog niet was en dat wetenschappers niet alles weten. Burgers en wetenschappers hebben door dit project hopelijk meer het gevoel gekregen dat vragen aan de universiteit vrij staat en dat iedereen door vragen wijs wordt. En ook na het lustrum kunnen die vragen gewoon gesteld worden, de wetenschapswinkels staan er open voor!

400

Kijk voor vragen en antwoorden op <http://www.rug.nl/science-and-society/science-shops/400-vragen-aan-de-rug>. Over de drie genoemde wetenschapswinkelprojecten werd ook een filmpje gemaakt, te vinden op dezelfde website.

Aandacht voor de mantelzorger

Een onderzoek naar de kwaliteit van leven van mantelzorgers voor en na mindfulnesstraining

Mantelzorgers besteden een belangrijk deel van hun dag aan de zorg van een ander. Daarbij vergeten ze zichzelf nog wel eens, ze gaan maar door en raken overbelast. Annetje Brunner, zelf mantelzorger en mindfulnesstrainer, startte daarom een project 'Mantelzorg en mindfulness' met als doel de stress van mantelzorgers te verlagen en hun kwaliteit van leven te verhogen. Ze zocht bij de Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid kennis en kunde om het project te begeleiden met onderzoek. Haar belangrijkste vraag was of mantelzorgers inderdaad baat hadden bij de training. Sanny Kappen, student sociologie ging op zoek naar het antwoord op de vraag: Wat is de invloed van de mindfulnesstraining op de kwaliteit van leven van mantelzorgers?

Door Jolanda Tuinstra

Mantelzorg

Wanneer u al jaren uw moeder helpt met het aan- en uittrekken van de steunkousen en het boodschappen doen, dan bent u een mantelzorger. Mantelzorg is onbetaalde zorg voor zieke of gehandicapte familieleden of vrienden. Het gaat daarbij om intensieve zorg voor langere tijd. In de zogeheten participatiesamenleving die dit kabinet wil, groeit het aantal mantelzorgers en neemt de druk op hen toe.

Voor een deel van de mantelzorgers is de zorg te veel, een te grote belasting waardoor ze zelf allerlei klachten krijgen. Dan zijn er twee mensen slechter af, de mantelzorger en degene die van hem/haar afhankelijk is. Verschillende organisaties, zoals Humanitas, gemeenten en welzijnsorganisaties, zetten zich in om mantelzorgers te ondersteunen bij hun taken.

Training & onderzoek

Annetje Brunner woonde drie jaar met haar gezin bij haar demente moeder in.

Ze is ook trainer in mindfulness (Mindfulness Based Stress Reduction) en zag een prachtige aansluiting tussen de mogelijkheden van de training en de situatie van veel mantelzorgers. Zij vond in Humanitas, de gemeenten Groningen en Assen en zorgverzekeraar Menzis betrokken partners voor het project 'Mantelzorg en mindfulness'. Voor het onderzoek klopte ze aan bij de wetenschapswinkel die samen met de projectgroep een onderzoeksplan maakte. Een van de belangrijkste onderzoeksvragen bij het project was of mantelzorgers daadwerkelijk baat hadden bij de training.

In totaal deden 63 mantelzorgers mee aan de training, verdeeld in 5 groepen, en het onderzoek. Om een goed beeld te krijgen van situatie van de mantelzorgers nam Sanny Kappen voorafgaand aan de training per deelnemer een interview af en vulden de deelnemers een vragenlijst in.

Tijdens acht bijeenkomsten van tweeënhalve uur leerden Annetje Brunner en haar collega Hetty Oosterbeek mantelzorgers rust te nemen, hun aandacht bij het hier en nu te houden en lichaam en geest te ontspannen. Na afloop van de training vulden de deelnemers weer een vragenlijst in, zodat we konden vaststellen wat de impact van de training was geweest.

Meer kwaliteit van leven en meer grip

Uit het onderzoek komt naar voren dat de kwaliteit van leven van de mantelzorgers duidelijk is toegenomen. Ook geven de mantelzorgers aan dat de druk die ze ervaren is afgenomen, en dat ze weer meer grip hebben op het leven. Dat geldt ook voor de sociale steun die ze ontvangen. Bovendien geven mantelzorgers aan dat ze na de training beter voor zichzelf zorgen, sociaal actiever zijn en hulp vragen van mensen in hun directe omgeving. Tijdens het afsluitende symposium op 14 november 2013 vertelden een paar mantelzorgers hun verhaal. Dat waren bijzondere en indringende verhalen over wat de training hen had gebracht. "Ik heb geleerd naar mijn lichaam te luis-

teren en geduldig te zijn. Als ik in het ziekenhuis weer eens lang moet wachten met de kinderen, vreet ik me niet meer zo op. Ik maak mooi even gebruik van de tijd die ik krijg."

Impact van het onderzoek en vervolg

Naast de impact die de training heeft op het leven van de mantelzorgers, blijkt ook het onderzoek van Sanny

Kappen impact te hebben. Zo maakte zorgverzekeraar Menzis tijdens het afsluitende symposium op 14 november bekend dat zij de training vanaf 1 januari 2014 opneemt in het aanvullende pakket. Ook de gemeente Groningen en Assen zijn onder de indruk van het project en het onderzoek. Dankzij hun financiering kunnen de mantelzorgers die bij dit project op de wachtlijst zijn geplaatst alsnog de training in januari

2014 starten.

Of de mantelzorgers ook op de langere termijn baat hebben bij de training is een interessante, maar nog onbeantwoorde vraag. De wetenschapswinkel is daarom een vervolgproject gestart om deze vraag te beantwoorden. Michela Buter, studente sociologie voert het onderzoek uit en hoopt in de zomer van 2014 af te studeren.

Vijf vragen aan opdrachtgever Annetje Brunner

Hoe heeft u het wetenschapswinkelproject ervaren?

Het project 'Mindfulness voor Mantelzorgers' is een groot succes geworden! In het begin van het project was er nog geen student en hebben Wetenschapswinkelcoördinator Jolanda Tuinstra en ik regelmatig om tafel gezeten om te brainstormen en om te kijken hoe het onderzoek het beste vorm zou kunnen krijgen. De communicatie was vanaf de start enorm plezierig. Later kwam Sanny Kappen als student van de RUG erbij en zij heeft zich met veel enthousiasme op het onderzoek gestort. Ook deed zij een heleboel hand- en spandiensten in het project. Dat was geweldig. Al met al heb ik het contact en de samenwerking (want zo voelde het) als heel goed en werkbaar ervaren. Van met elkaar kunnen lezen en schrijven, zo'n gevoel.

Wat heeft de organisatie aan dit onderzoek?

Het onderzoek draagt bij aan het welzijn van mantelzorgers in brede zin, doordat het aanleiding is geweest van de participerende gemeenten om de mindfulnesstraining voor meer mantelzorgers mogelijk te maken als manier om structureel anders en beter met de stress van de situatie om te kunnen gaan. En Menzis heeft n.a.v. de resultaten van het onderzoek de training opgenomen in hun aanvullende verzekering voor mantelzorgers. Dat is een ongelooflijk goed resultaat! Ook is het nu duidelijk dat het hier niet

Annetje Brunner, Sanny Kappen en Jolanda Tuinstra bij de posterpresentatie op 30 mei 2013

bij blijft: andere gemeenten en organisaties die mantelzorgondersteuning bieden zijn geïnteresseerd en enthousiast om het concept op te pakken.

Was er belangstelling van anderen binnen of buiten de organisatie?

De belangstelling voor het project en ook voor het onderzoek is groot. We hebben samen met alle deelnemers een symposium georganiseerd om de goede resultaten te vieren. Daar zijn veel lokale, regionale en ook landelijke organisaties op af gekomen die zich met mantelzorg bezighouden. Ook de pers was er. Erg leuk en goed allemaal! Nog steeds komen er vragen om erover te vertellen.

Wat vond u het leukst?

Het mooiste vond ik de gezichten van de mantelzorgers zelf, na afloop van de training. En ook dat er zoveel van hen zich aanmeldden als ambassadeur van de mindfulnesstraining. Zij kwamen in die hoedanigheid naar het symposium waardoor alle aanwezigen hen direct konden bevragen. Geweldig!

Komt er nog een volgende keer?

We gaan door met het project, en met de dataverzameling. Ook is er een vervolg met een specifieke groep van jonge mantelzorgers. Dus wat mij betreft een volmondig 'ja'!

Vervolg op pagina 12

Vier vragen aan studente Sanny Kappen

Hoe heb je het wetenschapswinkel-project ervaren?

Ik heb het wetenschapswinkelproject als superleuk ervaren! In het begin wist ik niet zo goed wat me te wachten stond, maar dat werd steeds duidelijker naarmate het project vorderde. Hoe verder ik in het project kwam, hoe leuker het werd.

Wat was er lastig en wat heb je geleerd?

Ik heb erg veel geleerd van het onderzoek. Door het plannen en het uitvoeren van het onderzoek heb ik een beter beeld gekregen over wat onderzoek doen inhoudt. Verder vond ik het indrukwekkend om te merken hoeveel er komt kijken bij het uitvoeren van onderzoek. Het was bijvoorbeeld al snel duidelijk dat er een vragenlijst afgenomen gaat worden, maar ook daar moet je aan veel dingen denken: wat wil je precies weten, welke vragen stel je, de lay-out, et cetera. Ook denk je na over degene die de vragenlijst gaat invullen. Is alles duidelijk? Zijn de vragen relevant?

Lastig aan het project vond ik de onzekerheid: niemand wist van tevoren of mensen geïnteresseerd zouden zijn in het project en ook nog mee wilden werken aan het onderzoek. Daar stond of viel mijn afstuderen mee... Gelukkig bleek al gauw dat er genoeg animo was voor de training mindfulness en dat ook vrijwel iedereen aan het onderzoek kon en wilde meedoen.

Wat vond je het leukst?

Wat ik erg leuk vond aan het project waren gesprekken met de mantelzorgers. Voorafgaand aan de training was het indrukwekkend om te horen hoe heftig de situaties van sommige mensen waren. Na de training was het geweldig om te horen hoe enthousiast de deelnemers waren over de training. Doordat ik de training zelf ook heb gevolgd, wist ik wat de training inhield en begreep ik waar deelnemers het over hadden. Natuurlijk waren vooral de eindgesprekken superspannend. Hier ging het namelijk om de invloed van de training op de kwaliteit van leven van de mensen en de er-

varen druk. Het was opvallend om te horen hoe positief de meeste deelnemers de training hadden ervaren. Gelukkig kwam dit achteraf ook in de vragenlijsten terug.

Wat doe je nu?

Ik ben naast afgestudeerd socioloog ook fysiotherapeut en werk op dit moment nog als fysiotherapeut. In de zomer ga ik naar Midden-Amerika op reis. Als ik daarvan terug ben wil ik gaan solliciteren op een baan die aansluit bij mijn studie Sociologie.

Even voorstellen Marc Pauly

Mijn naam is Marc Pauly, en ik werk als docent en onderzoeker bij de Faculteit Wijsbegeerte van de RUG. Als docent geef ik op dit moment voornamelijk les over wetenschapsfilosofie, maar een mastervak dat ik elk jaar geef heet Filosofische Interventies. Dit vak is vrij uniek in die zin dat het studenten uitdaagt om filosofisch te interveniëren in de wereld buiten de universiteit, via

artikelen in kranten of magazines, films, websites of bijeenkomsten die ze organiseren. Mijn eigen onderzoek gaat onder andere over nieuwe vormen van democratie waarbij participatie en deliberatie centraal staan. Hiernaast werk ik ook aan concrete lokale rechtvaardigheidsvraagstukken, zoals het koppelen van studenten aan scriptiebegeleiders, het verdelen van schaarse goederen of ethische vragen die bij collectieve woonprojecten een rol spelen. Sinds kort ben ik ook hoofd van het Kenniscentrum Filosofie (KCF) dat onderdeel uitmaakt van onze faculteit. Dit centrum is op dit moment nog in oprichting, maar de bedoeling is dat het KCF een wetenschapswinkelfunctie heeft met als doel om maatschappelijk relevant filosofisch onderzoek te stimuleren. Hierover zal ik in de toekomst zeker nog meer kunnen berichten!

Wetenschapswinkel Economie en Bedrijfskunde bij Careers Company

In 2014 gaat er bij de Wetenschapswinkel Economie en Bedrijfskunde organisatorisch iets veranderen. De winkel gaat horen bij een ander, nieuw organisatieonderdeel van de faculteit: de Careers Company.

Door Martijje Lubbers

De Careers Company is ontstaan vanuit een groeiende behoefte bij zowel studenten als bedrijven en instellingen om wetenschap meer en meer toe te passen op de praktijk. Daarom werkt de Careers Company actief samen met bedrijven en maatschappelijke organisaties. Omdat de Wetenschapswinkel E&B dat ook altijd al deed, is het dus een logisch gevolg om de twee met elkaar te verbinden!

Mogelijkheden voor de Wetenschapswinkel

Binnen de Careers Company zal er ruimte zijn voor enerzijds commerciële vragen en anderzijds vragen met een breder, maatschappelijk karakter. Verschillende trajecten zijn mogelijk: zo kan een vraag meegenomen worden binnen een afstudeeronderzoek van één student, als case kunnen worden ingebracht in een vak waarbij er met groepen aan het onderwerp wordt gewerkt of buiten het studieprogramma met student-consultants worden opgepakt. Bedrijven kunnen op meer manieren participeren in de Careers Company. Ze kunnen bijvoorbeeld partner worden, meedoen aan de Careers Week of deelnemen aan het Corporate Gold Program. Binnen de Careers Company wordt de langdurige relatie met bedrijven en instellingen

heel bewust opgezocht.

Voorbeeldvragen E&B

Een aantal voorbeelden van vragen die bij Wetenschapswinkel E&B binnenkomen, zijn:

- Welke financiële en maatschappelijke bijdrage levert een organisatie die het midden- en kleinbedrijf ondersteunt in een bepaalde regio?
- Wat voor nieuwe businessmogelijkheden heeft een doktersdienst als zij haar bestaande resources meer en/of efficiënter wil inzetten?
- Wat is de economische betekenis van een luchthaven?

Dit soort vragen blijven interessant binnen de Careers Company.

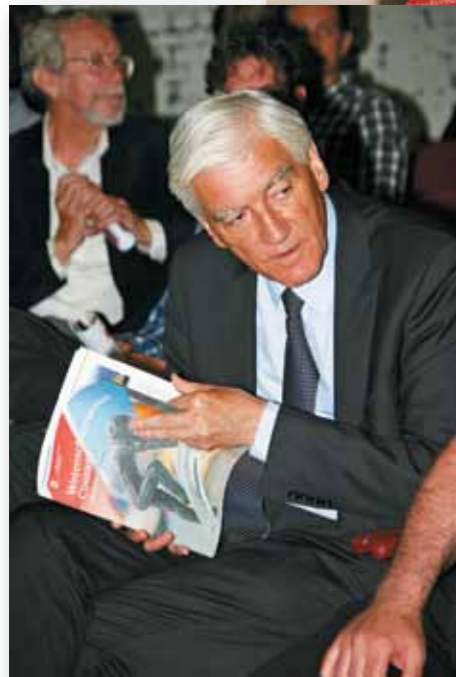
Verder kunnen onderwerpen als: duurzaam ondernemen, introductie van nieuwe producten en kosten-batenanalyses goed in behandeling worden genomen. Dit is maar een kleine greep van de mogelijkheden bij de faculteit Economie en Bedrijfskunde!

Contact

Mocht u een vraag hebben op economisch of bedrijfskundig maatschappelijk gebied of meer willen weten over andere mogelijkheden bij de Careers Company, neem dan vrijblijvend contact op via ebwinkel@rug.nl of info@careerscompany.nl.

2013 in beeld

Wetenschapswinkels in de media

Het project Mantelzorg en Mindfulness (Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid) heeft op verschillende plekken in de media aandacht gekregen.

Hoe blijft een mantelzorgster actief en gezond?

10 November was de Dag van de Mantelzorg. In Groningen en Assen kregen mantelzorgers een training mindfulness aangeboden. Dat deze training hen kan helpen om meer grip op hun leven te houden, blijkt uit het afstudeeronderzoek dat sociologiestudent Sanny Kappen deed bij de Wetenschapswinkel van het UMCG. Mede op basis van haar onderzoek maakte Menzis 14 november bekend de training via de aanvullende verzekering te vergoeden. Hoe is dat nou zo gekomen?

15 november 2013 - Kennisinzicht UMCG

<http://www.umcg.nl/NL/UMCG/KennisInZicht/Nieuws/Pages/Hoeblijfteenmantelzorgsteractiefengezond.aspx>

Ontspanning voor overwerkte mantelzorgers

Dagblad van het Noorden, op de website en later een groter stuk in de krant:

<http://www.dvhn.nl/nieuws/groningen/article10665923.ece/Menzis-vergoedt-mindfulness-voor-overspannen-mantelzorgers>

<http://umcg.wewi.eldoc.ub.rug.nl/FILES/root/Rapporten/2013/Mindfulness/mantelzorgers22november2013pdf.pdf>

Groningen vergoedt cursus mindfulness voor mantelzorgers

21 november 2013 - Binnenlands Bestuur interviewt wethouder Jannie Visscher over het project:

<http://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/groningen-vergoedt-cursus-mindfulness-voor.9166646.lynkx>

Europa aan de horizon

In 2013 zijn de Groningse Wetenschapswinkels betrokken bij een tweetal Europese projecten. Het PERARES-project, waar we al eerder over schreven, gaat zijn vierde jaar in. Nieuw is onze deelname in het project Engage2020.

Het nieuwe programma voor onderzoek van de Europese Unie heet Horizon 2020. Met 70 miljard euro steunt de EU de komende zeven jaar onderzoek. Dat gaat om fundamenteel onderzoek, onderzoek met de industrie, maar ook om onderzoek op het gebied van de 'grote maatschappelijke uitdagingen'. Daarbij kunt u denken aan gezond ouder worden, duurzame energie en mobiliteit, voedselzekerheid en een veilige en saamhorige samenleving. De EU wil graag 'maatschappelijk verantwoord onderzoek en innovatie', daarom moet in onderzoeksvorstellen op het gebied van de 'grote uitdagingen' aandacht zijn voor de samenwerking met burgers en maatschappelijke organisaties. Dat aanvragers deze samenwerking ook echt serieus moeten nemen, blijkt ook uit de eis dat een half procent van het budget voor de maatschappelijke uitdagingen

eraan besteed moet worden.

Onderzoekers vinden het vaak nog niet zo gemakkelijk om een dergelijke samenwerking vorm te geven in hun onderzoeksvraag. Het project Engage2020, onder leiding van de Deense Technologieraad brengt in kaart hoe onderzoekers dit kunnen doen. Ook de de Bèta Wetenschapswinkel werkt mee aan Engage2020. Henk Mulder: "Wij kijken vooral naar het samenwerken met maatschappelijke organisaties, want daar ligt onze expertise. Hoe kun je hen betrekken bij het opzetten van projecten of het uitvoeren daarvan? Daarbij komen trouwens ook 'citizen science' projecten in beeld, waar met individuele burgers wordt samengewerkt. Een voorbeeld hiervan is het iSPEX-project, waarbij mensen met een opzetstukje op hun smartphone kunnen meten hoeveel schadelijk fijnstof er in de lucht zit. Wetenschappers krijgen zo de beschikking over heel veel data". Daarnaast zijn er ook methoden om organisaties bij het opstellen van onderzoeksbeleid of grote programma's te betrekken. "Wij focussen nu op voorbeelden uit de energiehoek, omdat dat goed aansluit bij het energie- en duurzaamheidsinstituut ESRIG waar

onze Wetenschapswinkel deel van uitmaakt." Al in de zomer van 2013 moeten de eerste resultaten klaar zijn voor gebruik.

In vorige jaarberichten schreven we al over het PERARES-project, waarin maatschappelijke organisaties, universiteiten en wetenschapswinkels samenwerken om onderzoeksagenda's op te stellen. De Europese Commissie financiert dit project met 2,7 miljoen euro. Henk Mulder van de Bèta Wetenschapswinkel is projectleider.

"In 2013 hebben we vooral geoogst. Er zijn mooie rapporten uitgekomen, bijvoorbeeld over hoe wetenschapswinkels in de hoger-onderwijsstrategie passen en hoe zij van elkaars benaderingen kunnen leren. Ook is er een rapport verschenen over hoe onderzoeksfinanciers nu omgaan met gezamenlijk onderzoek door maatschappelijke organisaties en universiteiten en hoe zij dat in de toekomst willen en kunnen gaan doen. Hiervoor zijn interviews gehouden met financiers in Engeland, Ierland, Duitsland en Nederland, en is aanvullende informatie uit een aantal andere landen verzameld".

Uit het rapport blijkt dat Groot-Brittanie momenteel koploper is op

het gebied van public engagement. "Funders have made an explicit commitment to public engagement via the Concordat for Public Engagement, and have encouraged Higher Education Institutions (HEIs) to make a similar commitment by signing up to the Manifesto for Public Engagement." Daarnaast blijft PERARES veel tijd steken in het online debat. Een nieuw debatthema was 'groen' in de stad. Daarbij kwamen zowel de rol van stadsgroen voor de leefbaarheid, als de mogelijkheid om eigen voedsel te verbouwen aan de orde. Ook werd er een debat gevoerd over onderzoek naar lokale economische ontwikkeling. Deze online debatten zijn bedoeld om maatschappelijke onderzoeksvragen te creëren. De onderzoeksvragen die hieruit voortkomen worden nu aangeboden op de nieuwe 'vraag- en antwoord' site van het Living Knowledge Network en de grotere thema's worden met financiers, zoals de EU, besproken. Het PERARES-project loopt nog tot eind 2014.

Meer informatie

www.livingknowledge.org,
www.engage2020.eu
www.ispex.nl

De genoemde rapporten zijn hier te vinden:
Rapport Higher Education: Handbook of Models of Community Engagement Strategies in Higher Education, Eileen Martin

and Emma McKenna
<http://goo.gl/uabb7j>

Rapport Research Funders: Experiences and attitudes of Research Funding Organisations towards public engagement with research with and for civil society and its organisations, Norbert Steinhaus e.a.
<http://goo.gl/g6HqnE>

Spel ABC versus Spelling in de Lift: wat werkt het beste?

In het praktijkonderwijs zitten veel leerlingen met leerproblemen. Veelgebruikte spellingmethoden sluiten vaak onvoldoende aan op de behoeften van deze leerlingen, vandaar dat er een nieuwe lesmethode is ontwikkeld speciaal voor het praktijkonderwijs: Spel ABC. Maar is Spel ABC nou echt beter dan bijvoorbeeld de veelgebruikte spellingmethode Spelling in de Lift? Aan masterstudente Sarah Knol de taak om uit te zoeken welke methode nou het beste werkt en om te kijken of een verdere verspreiding van Spel ABC wenselijk is.

Door Theo van Batenburg en Karen de Bot

Twee scholen, twee spellingmethodes

Sarah moest uiteraard eerst via een literatuurstudie in kaart brengen wat de stand van zaken in het spellingonderwijs is. Maar daarna ging ze snel de praktijk in. Ze vond twee scholen voor praktijkonderwijs die mee wilden doen met onderzoek. De school in Drachten maakt gebruik van de nieuwe methode Spel ABC en in Hoogezand gebruikt men Spelling in de Lift.

Ten eerste moest het beginniveau van de leerlingen vastgesteld worden. Daarna nam Sarah de lesstof van beide methoden onder de loep. Welke verschillen en overeenkomsten waren er in de leerstofopbouw en de volgorde van spellingproblemen? Uit dit eerste deel van het onderzoek bleek dat beide methoden dezelfde spellingproblemen behandelen, maar dat op een verschillende wijze doen. Bij Spel ABC gaat een les over een probleem met telkens dezelfde soort oefeningen, terwijl in Spelling in de Lift verschillende problemen per les behandeld worden in gevarieerde oefeningen. Wat zou beter werken in het praktijkonderwijs?

Helpt een herhaling van de oefenform de leerlingen om zelfstandiger te werken of niet?

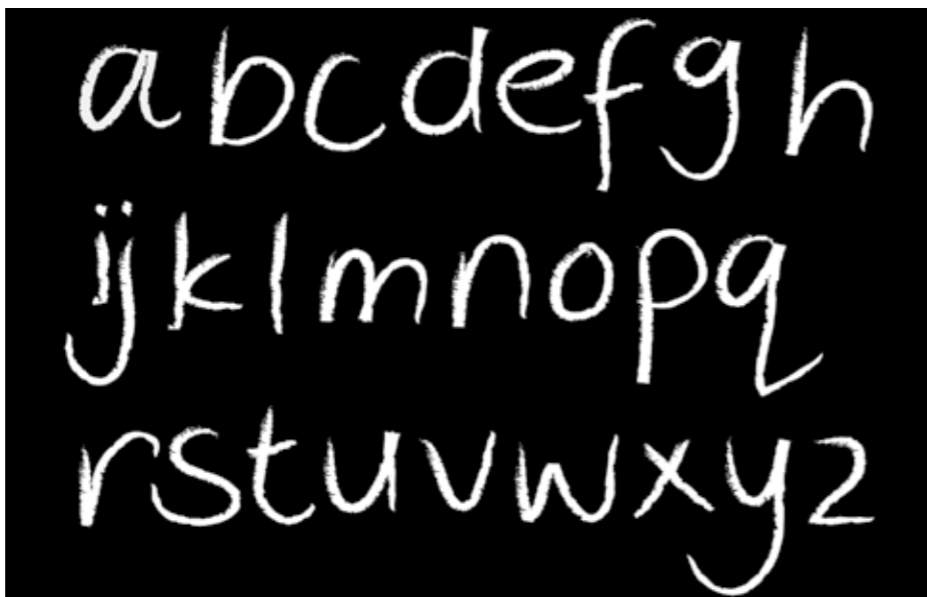
Observaties in de klas

Natuurlijk staat een spellingmethode niet op zichzelf. Het is ook van belang om te kijken hoe docenten en leerlingen ermee omgaan. Sarah besloot daarom niet alleen naar de methode en de effecten op het spellen van de leerlingen te kijken, maar ook eerste en tweede klassen te observeren. Daarnaast vroeg ze ook aan de docenten om hun werkwijze in een logboek bij te houden. Uit de

observaties en logboeken bleek dat er op beide scholen evenveel tijd werd besteed aan spelling. De docenten volgden de voorschriften uit beide methoden strikt en boden de leerstof aan zoals het in de methode de bedoeling is. Wel viel op dat de docenten van Spel ABC vaker directe feedback gaven en vaker terugblikten op eerder verwerkte leerstof. Mogelijk is dat effectief voor leerlingen van het praktijkonderwijs.

Uitkomsten

De verwachtingen rond de methode Spel ABC waren hooggespannen:

leerlingen op het praktijkonderwijs zouden beter gaan spellen en zouden na een groepsinstructie zelfstandiger oefeningen kunnen maken. Maar dat blijkt niet uit dit onderzoek. De leerlingen die een jaar met Spelling in de Lift hebben gewerkt, boekten juist meer progressie in spellingvaardigheid dan de leerlingen die met Spel ABC hebben gewerkt. En de mate van zelfstandigheid van de leerlingen? Die is aan het begin van het schooljaar gelijk op beide scholen en neemt gedurende het schooljaar iets toe. Voor de methode Spelling in de Lift is deze toename iets sterker. De verwachtingen kwamen dus niet uit, het tegendeel lijkt eerder het geval te zijn. Een goede spellingsmethode maken voor het praktijkonderwijs blijkt dus geen ABC'tje.

Onderzoeker Sarah Knol MA Onderwijskunde

“Toen ik in september 2012 begon met de master Onderwijskunde ben ik direct begonnen met het brainstormen over een eventueel onderwerp. Het leek me interessant om zelf een probleem uit de praktijk te nemen en daar een onderzoek aan te koppelen. Dat bleek lastiger dan gedacht. Toen ik in februari 2013 nog steeds geen concreet idee had, ben ik naar de Wetenschapswinkel Onderwijs gestapt waar ik aan kon haken bij een onderzoek naar een nieuwe spellingmethode voor het Praktijkonderwijs ‘Spel ABC’ door de analyse van de lesstof te doen. Het uitvoeren van de observaties vond ik erg leuk om te doen en dit liep dan ook voorspoedig. Tijdens het schrijven heb ik telkens goede begeleiding gekregen en bruikbare feedback ontvangen. Ook ben ik trots op het resultaat: mijn thesis. Ik hoop dat veel docenten en medewerkers in het praktijkonderwijs er iets aan hebben!”

Agenda 2014

3 april

Green Kicks – op 3 april vindt in de **Euroborg** GreenKicks plaats, ook wel de Duurzaamste Dag van het Jaar genoemd. De nadruk ligt niet op grote, lastig te bevatten thema's die je als individu niet in de hand hebt, maar op wat je zelf kunt doen om je leven en werk duurzamer in te richten.

9 - 11 april

Op 9, 10 en 11 april vindt in **Kopenhagen** de 6de **Living Knowledge Conference** plaats, met als thema An Innovative Civil Society: Impact through Co-creation and Participation

15 mei-15 juni

Lustrum – van 15 mei tot en met 15 juni vindt een maand lang het 80ste lustrum van de RUG plaats: de universiteit bestaat dan 400 jaar.

3 oktober - 1 februari 2015

Tentoonstelling Cornelis Jetses - Van 3 oktober 2014 tot 1 februari 2015 is in het Noordelijk Scheepvaartmuseum in Groningen een tentoonstelling over Cornelis Jetses, naar aanleiding van een onderzoek van de Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie.

6 en 7 november

Interlandse dagen: Wetenschap, daar heb je wat aan! – op 6 en 7 november organiseren de Wetenschapswinkels van de RUG de Interlandse Wetenschapswinkeldagen. Tijdens deze dagen, georganiseerd voor de Nederlandse en Vlaamse Wetenschapswinkels, vinden verschillende workshops en lezingen plaats, en wordt ook de interlandse prijs uitgereikt voor beste wetenschapswinkelproject.

Wereldoriëntatie in het Engels, kan dat op de basisschool?

Onze samenleving is steeds meer gericht op internationalisatie en dat dringt ook door in het basisonderwijs. Op veel basisscholen ligt meer nadruk op het leren van Engels. Een aantal jaar geleden lag de norm om met het aanbieden van Engels te beginnen in groep 7 of 8. Nu is er een tendens waarneembaar waarbij scholen ervoor kiezen om al in groep 1 te starten met Engels. Verschillende onderzoeken hebben uitgewezen dat het vroeg aanbieden van Engels een positief effect heeft op de Engelse vaardigheden en niet ten koste gaat van het Nederlands. Maar wat gebeurt er met de lesinhoud als je andere vakken in het Engels gaat geven? Krijgen de kinderen alles nog wel goed mee? Masterstudente Onderwijskunde Nadine Wiegman ging voor de Wetenschapswinkel Onderwijs en de Groningse Schoolvereniging (GSV) op onderzoek uit.

Door Nadine Wiegman
en Saskia Visser

Tweetalig onderwijs

Tweetalig onderwijs is in opkomst in het basisonderwijs. Enkele scholen hebben meegedaan aan een pilot waarbij 15% van de onderwijstijd in het Engels wordt gegeven. Een manier om dat uit te voeren kan zijn door Engels te combineren met andere vakken. Dan bied je bijvoorbeeld de geschiedenisles aan in het Engels. Hierdoor kun je het aantal uren Engels per week uitbreiden, zonder dat het ten koste gaat van andere vakken. Deze methode wordt CLIL

(Content and Language Integrated Learning) leren genoemd. Met name lessen in wereldoriëntatie (aardrijkskunde, geschiedenis en natuuronderwijs) en gymnastiek worden in het Engels gegeven. Verder wordt er Engels gesproken in pauzemomenten, dagopeningen en bij spelletjes. Dit nieuwe fenomeen CLIL staat in het primair onderwijs in de kinderschoenen maar is in het voortgezet onderwijs al een aantal stappen verder. Dat CLIL bijdraagt aan de ontwikkeling van het Engels mag duidelijk zijn. Maar ontwikkelt een zwakke leerling op het gebied van Engels zijn kennis en vaardigheden in wereldoriëntatie wel? De vraag die dan ook centraal stond in

Nadines afstudeerscriptie was: Wat is in groep 8 het effect op de prestaties als wereldoriëntatie onderdeel is van het Engelstalig onderwijs?

De GSV in Groningen is een tweetalige school die nog niet kiest voor de CLIL-methode. De kinderen van de GSV krijgen wereldoriëntatie in het Nederlands en apart Engelse les. Maar ze zijn wel geïnteresseerd in het uitbreiden van de uren Engels. Daarom gaf deze school Nadine de opdracht om uit te zoeken op welke manier dat zou kunnen en of dit niet ten koste gaat van prestaties op andere vakken. Nadine vond een school, de Binckhorst St-Jan in Laren die met de CLIL-methode werkt

en wilde meewerken aan het onderzoek. Tijdens wereldoriëntatie herhalen zij de les in het Engels.

Observaties, interviews en effecten

Nadine observeerde geschiedenislessen in Laren en Groningen en interviewde de coördinatoren. Op deze manier hoopte ze meer inzicht in de werkwijze en de toepassingsmogelijkheden te krijgen. Uit de gesprekken bleek dat op de school in Laren pas sinds een jaar wordt gewerkt met CLIL. Helaas te kort om effecten te vinden. Daarom zocht Nadine naar andere onderzoeken die hierover iets kunnen zeggen. Daaruit bleek dat het aanbieden van zaakvakken in het Engels waarschijnlijk niet ten koste gaat van de vaardigheden op deze vakgebieden. Leerlingen op de CLIL school lijken zelfs gemiddeld beter te scoren op wereldoriëntatie dan leerlingen op reguliere scholen. Hoe zou dat verklaard kunnen worden?

De lesobservaties en beleidsvoering van de school bieden een beter

beeld. De leerlingen in Laren bleken de geschiedenisles eerst aangeboden te krijgen in het Nederlands en daarna nog een keer in het Engels. Ook wisselde de leerkracht tijdens de Engelse les regelmatig van taal en gaf Nederlandstalige aanvullingen. Hierdoor wordt het totale aanbod wereldoriëntatie op de CLIL-school uitgebreider en dat zou kunnen verklaren waarom beide groepen leerlingen vergelijkbaar presteren, en de CLIL leerlingen misschien wel iets beter.

Docenten: moedertaalsprekers of niet?

Succes van een onderwijsconcept ligt niet alleen besloten in het idee, het gaat ook om de uitvoering en de docenten die ermee werken. Uit de interviews blijkt dat inderdaad een belangrijke rol te spelen. Op de school in Laren zijn de leerkrachten geen moedertaalsprekers van het Engels. Deze leerkrachten moeten zelf materialen uitzoeken en vormgeven om in hun Engelse onderwijstijd te gebrui-

ken. Dat kost uiteraard veel tijd en moeite en daarom staan ze ook erg negatief tegenover een uitbreiding van onderwijstijd in het Engels. Hier liggen overigens wel mogelijkheden voor de GSV, die wel werkt met moedertaalsprekers van het Engels.

Kortom, het aanbod van het Engelse onderwijs is niet zo Engels als het lijkt op de geobserveerde CLIL-school. Er wordt veel gebruik gemaakt van het Nederlands om de lessen wereldoriëntatie te herhalen en ondersteunen. Het is nog onduidelijk wat het effect zou zijn wanneer leerlingen de les uitsluitend in het Engels aangeboden zouden krijgen. In Nadines afstudeeronderzoek gaat ze uitgebreider in op het beleid van de beide scholen en het verschillend vormgeven van de Engelse lessen. In het rapport worden de observaties ook weergegeven. Wilt u hier meer over weten dan verwijzen we u naar de website van de wetenschapswinkel Onderwijs. Daar kunt u het rapport downloaden.

Onderzoeker Nadine Wiegman - MA Onderwijskunde

Hoe heb je het wetenschapswinkelproject ervaren?

Ik heb de samenwerking met de wetenschapswinkel als prettig ervaren. Via deze weg heb ik de kans gekregen om aan een interessant onderzoek mee te werken. Het onderwerp, tweetalig onderwijs, sprak mij enorm aan. De opdracht was helder en duidelijk. Zo had ik vanaf het begin een duidelijk kader voor mijn afstudeeronderzoek.

Wat was er lastig/ wat heb je geleerd?

Het schrijven van mijn afstudeeronderzoek vond ik leuk om te doen. Maar ermee beginnen was lastig. Er kwam schot in de zaak toen het onderzoek richting kreeg en ik aan alle randvoorwaarden voldeed. Mijn motivatie groeide. In het begin

heb ik het gevoel gehad dat er geen einde aan zou komen. Zouden de versies en opzet van het onderzoek wel goedgekeurd worden? Uiteindelijk ben ik blij dat er vanaf het begin goed naar alle versies gekeken is door mijn begeleiders en de wetenschapswinkeliers. Zo kwam ik op het laatste moment niet voor verrassingen te staan. Ik heb geleerd om een gedegen literatuuronderzoek goed uit te voeren, met een onderbouwde en kritische scriptie als eindproduct.

Wat vond je het leukst?

De connectie met de praktijk vond ik het leukst. Tijdens mijn onderzoek deed ik zelf de observaties in het basisonderwijs en de gesprekken op de verschillende basisscholen. Ik ben zelf ook leerkracht in het basis-

onderwijs. Door het wetenschapswinkelproject heb ik veel nieuwe ervaringen opgedaan. Ik ontdekte een jaar na het afronden van het afstudeeronderzoek dat de opdrachtgever er daadwerkelijk mee aan de slag is gegaan. Dat geeft een goed gevoel. Mijn harde werken heeft echt een doel gediend.

Wat doe je nu?

Ik werk op dit moment bij de opdrachtgever van mijn afstudeeronderzoek; de Groningse Schoolvereniging (GSV). Drie dagen in de week ben ik leerkracht in groep 3. Verder ben ik op zoek naar een baan als onderwijskundige of werk waarbij ik in verschillende onderwijskundige projecten mee kan draaien.

Vervolg op pagina 22

Opdrachtgever Ton Wiegman - Groningse Schoolvereniging (GSV)

Hoe heeft u het wetenschapswinkel-project ervaren?

Het was voor ons een zeer zinvolle ervaring om via de wetenschapswinkel een onderzoek te laten uitvoeren. Bij de invulling van het tweetalig onderwijs (TTO) probeerden we bepaalde keuzes goed te onderbouwen. Dat moet, zeker als je zoekt naar mogelijkheden om andere vakgebieden in het Engels te geven. Het onderzoek heeft een heldere bijdrage geleverd.

Wat heeft de organisatie aan dit onderzoek?

De organisatie heeft de resultaten gebruikt voor het bijsturen van het beleid op tweetalig onderwijs. Aangezien we invulling geven aan 15% onderwijstijd in het Engels, is een goed onderbouwde keus voor de vakgebieden die daarvoor in aanmerking komen erg belangrijk. Intern vroegen we ons af in hoeverre we een vak als wereldoriëntatie

konden gaan aanbieden in een andere taal. In die discussie vroegen betrokken partijen zich af of het geven van informatie in een vreemde taal invloed zou hebben op de resultaten. De uitkomst van het onderzoek heeft bijgedragen aan de keus die we hebben gemaakt.

Was er belangstelling van anderen binnen of buiten de organisatie? Landelijk is er belangstelling voor het onderzoek. In het VVTO-netwerk (vroeg vreemdetalenonderwijs) worden op meer scholen dit soort keuzes gemaakt. Het onderzoek was in dat opzicht ook voor de andere scholen van belang. Intern hebben de vakleerkrachten (Engels) van het TTO-team gebruik gemaakt van de resultaten en dat doorvertaald in de keuzes die zijn gemaakt in het onderwijsaanbod in het Engels voor de groepen 1 t/m 8.

Wat vond u het leukst?

Het samenwerken met aankomen-

de onderwijskundigen hebben wij het prettigst ervaren. Mensen die met een "open mind" een vraagstelling van de organisatie oppakten. In deze samenwerking werd er regelmatig met elkaar gesproken over het onderzoek en onderwijsontwikkeling. Als organisatie heb je vaak een bepaalde denkrichting en invulling voor ogen. Het is verfrissend om in gesprekken en uiteindelijk met het resultaat van het onderzoek, het onderwijs en een bepaalde innovatieve ontwikkeling weer bij te sturen.

Komt er nog een volgende keer?

We maken graag nog eens gebruik van onderzoek via een wetenschapswinkelproject. In de komende 5 jaren wordt door de GSV deelgenomen aan het project 30-50% onderwijs in het Engels in het primair onderwijs. Ook dan moeten we weer keuzes maken, die vragen om een goede onderbouwing.

Even voorstellen Karin de Boer

Sinds januari 2014 ben ik de nieuwe collega van Karin Ree en Henk Mulder bij de Bèta Wetenschapswinkel. Daarnaast ben ik docent Mariene Biologie bij de vakgroep Ocean Ecosystems.

Ik ben opgeleid en heb werkervaring in zowel kunst als wetenschap. Ik heb jarenlang als zelfstandig kunstenaar gewerkt, maar dat werk staat nu al een tijd op een wat lager pitje. Als bioloog werk ik al meer dan 10 jaar aan de effecten van klimaatverandering op kustgebieden, van de polen tot aan de tropen. Een aantal van mijn projecten, waaronder mijn promotieonderzoek, ging over giftige algen in het Nederlands kustgebied. Een studie waar veel vakgebieden bijeenkwamen; fysiologie, ecologie en toxicologie.

De diversiteit aan onderwerpen en de maatschappelijke betrokkenheid vind ik erg aantrekkelijk in het werk bij de Wetenschapswinkel. Op het gebied van de Natuur- en

Levenswetenschappen hoop ik de komende jaren veel onderzoeksvragen uit de praktijk te kunnen matchen met een onderzoeker of student van onze universiteit.

Momenteel ben ik bezig om samen met mijn collega's van de andere RUG Wetenschapswinkels de Interlandse Dagen op te zetten. Deze tweedaagse bijeenkomst van Vlaamse en Nederlandse wetenschapswinkels wordt dit jaar in Groningen georganiseerd. Jullie zijn hierbij van harte uitgenodigd! Of kom eens langs bij de Wetenschapswinkel met een interessante vraag.

Een middagje winkelen

Seminar Wetenschap midden in de samenleving

Op 30 mei 2013 organiseerden de Wetenschapswinkels van de Rijksuniversiteit Groningen een middag vol maatschappijgericht onderzoek, lezingen en mogelijkheden tot debat. Deze bijeenkomst, het seminar Wetenschap midden in de samenleving, was toegankelijk voor iedereen die wilde weten wat wetenschap voor de samenleving kan betekenen. Studenten presenteerden er aan de hand van aansprekende posters onderzoek dat was gedaan op verzoek van maatschappelijke organisaties.

Door Karen de Bot

Commissaris van de Koning Max van den Berg was de eerste spreker op het seminar en wist als geen ander de brug tussen wetenschap en samenleving treffend te verwoorden. Hij noemde de middag op zijn weblog "een mooie samenwerking tussen vragen van kleinere maatschappelijke organisaties en onderzoek door studenten. Echt heel praktische

zaken. Over stilte op het platteland tot geluid van windturbines. Maar ook de maatschappelijke krimpopgave." Na zijn lezing ontving hij het eerste exemplaar van het Jaarbericht 2012, met nog veel meer voorbeelden van mooie samenwerkingen.

Posters

Een seminar van vijf Wetenschapswinkels gezamenlijk levert rijke variatie in vakgebieden op en een breed scala aan getoonde posters van projecten. Zo kon het publiek alles horen over het Groningen rond 1880 door de ogen van Cornelis Jetses, maar ook

over de risico's van ballastwater in de Noordzee. Studenten hadden posters gemaakt van hun projecten die opgesteld stonden in de Weberfoyer bij de Faculteit der Letteren. Posters over het meten van intelligentie bij zwakke lezers, over de ziekte van Ménière, over de verstening van het milieu, allemaal op vraag van de maatschappij.

Rood, geel of groen?

Tijdens een intermezzo werden alle aanwezigen zelf aan het werk gezet. In het programmaboekje zat een opdracht op een gele, groene of rode kaart. Op deze manier werd gezocht naar een gemeenschappelijke interesse, verwondering of zorg, om zo tot een maatschappelijk interessante vraag te komen. De uitkomsten van het intermezzo konden ter plekke worden ingestuurd voor het lustrumproject "400 dagen voor 400 vragen". Hoe het daarmee is afgelopen is elders in die jaarbericht terug te vinden.

Het seminar Wetenschap midden in de samenleving was een groot succes met veel animo. De Wetenschapswinkels blijken antwoorden te kunnen geven op heel diverse vragen die vanuit de maatschappij worden gesteld. Wetenschapswinkels: daar heb je wat aan!

Bètawinkel

- *Ruurd van der Meer*. **Aan de overkant niet gewenst**. Risico's van ballastwater in de Noordzee.
- *Leonora Verveld en Joep Heusschen*. **Walking the light with piezo**
- *Cirsten Zwaagstra*. **Operatie Steenbreek**
- *Peter Laagland*. **Op zoek naar stilte**. Monitoring van verstoringen en geluid in stiltegebieden in Friesland.
- *Johanna Heeringa en Judith Muis*. **Cocktailtje geneesmiddelen voor vissen**.
- *Peter Bakker, Herman Woerdenbag, Vincent Gooskens, Ben Naafs, Rachel van der Kaaij en Nicolien Wieringa*. **Moderne ontwikkelingshulp**. Afrikaanse apothekers kunnen meer doen met "Dermatological Preparations"
- *Ruurd van der Meer*. **Frisse zeelucht**. Luchtvervuiling door schepen in havens

Economie & Bedrijfskunde

- *Jeroen Fleer*. **Regionale Luchthaven in perspectief**. Betekenis in samenhang tussen economie en Maatschappij.
- *Neal Bouwman*. **Green Mind Award**.

Geneeskunde & Volksgezondheid

Mastertheses

- *Agatha Jenny Timmeline Lodder*. **Reumaatjes@work**. De invloed van een gedragsinterventie op de mate van self-efficacy bij kinderen met JIA. Masterthesis klinische psychologie, Rijksuniversiteit Groningen, juli 2013
- *Marleen Hofman*. **Samen leven met ME/CVS**. Een onderzoek naar de rol van partnersteun en ziektepresentaties bij coping met en adaptatie aan ME/CVS. Masterthesis sociale psychologie, Rijksuniversiteit Groningen, juli 2013
- *Sanny Kappen*. **Mindfulnessstraining en kwaliteit van leven van mantelzorgers**. De rol van ervaren druk, ervaren grip op het leven, sociaal functioneren, hulp vragen en sociale steun. Masterthesis sociologie, Rijksuniversiteit Groningen, augustus 2013
- *Klazien Offringa*. **No-show binnen de ambulante verslavingszorg terugdringen**: evaluatie van een nieuwe interventie. Een onderzoek naar de invloed van oplossingsgericht werken tijdens het telefonisch aanmeldingsgesprek op no-show tijdens het eerste face-to-face contact bij Verslavingszorg Noord Nederland. Masterthesis sociologie, Rijksuniversiteit Groningen, augustus 2013
- *Hannaloeke Wuite*. **De invloed van leeftijd en geslacht op de acceptatie van een chronische ziekte**. Masterthesis klinische psychologie, Rijksuniversiteit Groningen, augustus 2013
- *Jantien Remmelink*. **Sterk in het werk**. Een kwalitatief onderzoek naar de adoptie van een programma gericht op het Stimuleren van Eigen Regie en Kwaliteit van Leven (STERK) van nierpatiënten door zorgverleners. Masterthesis sociologie, Rijksuniversiteit Groningen, augustus 2013
- *Tom van Eijk*. **The Hospitalist**: Professional Boundaries, Professional Identity and Rationalized Myths. Masterthesis Economie en Bedrijfskunde, Rijksuniversiteit Groningen, augustus 2013
- *Mireille Bos en Karen Koopman*. **Een kwalitatief onderzoek naar de begeleidingsbehoefte van mensen met een Autisme Spectrum Stoornis bij het invullen van vragenlijsten**. Afstudeerscriptie toegepaste psychologie, Han-

zehogeschool en Rijksuniversiteit Groningen, oktober 2013

Rapporten en onderzoeksverslagen

- *N. Riemersma, G.J. Dijkstra*. **Drie wettelijke maatregelen en de invloed op de maatschappelijke participatie van mensen met een licht verstandelijke beperking**. Onderzoeksrapport, Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid & TGO, UMCG, maart 2013
- *M.M.G. Hermsen, J. Tuinstra*. **Review van de grijze literatuur over projecten ter verbetering van het welzijn van ouderen op het plateland door middel van ICT**. Een beschrijving van de methode van onderzoek. Onderzoeksverslag, Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid, UMCG, juli 2013
- *Milou Schimmelpennink*. **De ervaren controle van mantelzorgers voor en na de training mindfulness**. Verslag Keuzeproject Persoonlijke Profilering (KPP), Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid, UMCG, juni 2013
- *Tijn van Veen*. **Mantelzorg en training mindfulness**. Een beschrijving van de algemene gezondheidstoestand voor en na de training, Verslag Keuzeproject Persoonlijke Profilering (KPP), Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid, UMCG, juni 2013
- *Nina Drenth, Louisa Firnenburg, Arjen Geerligts, Sharon Hendriks, Marleen Kooij, Saske Kramer, Chris Lauret, Johan Lise, Hede Razoky, Helen Razoky, Klasien Rijpkema, Merith Schrottenboer, Afra Spoelder, Erik Timmermans, Wieke Tulner, Jacko de With, Miriam van Voorveld, Wouter van der Schors*. **Participatie in de jeugdzorg**. (Arbeids)participatie van jongeren en ouders, Deelproject 1: medische sociologie. Bachelorproject Medische Sociologie, Rijksuniversiteit Groningen, juni 2013
- *Nederlandse Vereniging van Hoofdpijnpatiënten*. **Chronische aangezichtspijn**. Patiëntenversie van de Multidisciplinaire Richtlijn. Tekstbewerking: *Ella Lever en Kabos-van der Vliet* redactie bureau m.m.v. Richtlijnwerkgroep Chronische Aangezichtspijn, Focusgroep ervaringsdeskundigen, Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid UMCG, Bestuur Nederlandse Vereniging van Hoofdpijnpatiënten, oktober 2013
- *Nienke Riemersma en Jolanda Tuinstra*. **Tabelboek Mantelzorg en mindfulnessstraining**. Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid & TGO, UMCG, oktober 2013

Presentaties

- *Jolanda Tuinstra en Sanny Kappen*. **Monitoringsonderzoek bij het pilot project "Mantelzorg en training mindfulness"**. Presentatie aan projectteam 'Mantelzorg en Mindfulness', 15 januari 2013
- *Klazien Offringa*. **Onderzoek naar de invloed van oplossingsgericht werken op no-show binnen de ambulante verslavingszorg**. Opzet en voorlopige resultaten. Presentatie aan Stafafdeling van het Kwaliteit en Innovatie Centrum, VNN, 7 maart 2013
- *John Mike Jager*. **Onderzoek naar het Navigator project**: een procesevaluatie gericht op de samenwerking tussen professionals met betrekking tot Wajong jongeren. Presentatie aan Stuurgroep Navigator project, 23 mei 2013
- *Jolanda Tuinstra en Sanny Kappen*. **Update monitoringsonderzoek bij het pilot project "Mantelzorg en training mindfulness"**. Presentatie aan projectteam 'Mantelzorg en Mindfulness', 28 mei 2013

- *Sanny Kappen*. **Mantelzorgers en mindfulnessstraining**: een onderzoek naar kwaliteit van leven en de rol van ervaren druk, ervaren grip op het leven, sociaal functioneren, hulp vragen en sociale steun. Presentatie tijdens Symposium 'Grip op het Leven', 14 november 2013

Verder nog

- *Klazien Offringa*. **Oplossingsgericht werken, Dé oplossing voor no-show?** Interview in Omslag, periodiek van de VNN, nr. 3, 2013
- **Organisatie lezing Genetica**, door *prof.R.H. Sijmens*, hoogleraar Medische Translationele Genetica, UMCG, 11 mei 2013

Onderwijs

- *Sarah Knol*. **Leren spellen met een mentale achterstand**. Twee spellingmethoden voor praktijkonderwijs vergeleken.
- *Nadine Wiegman*. **Leren basisschoolleerlingen de wereldoriëntatievakken even goed wanneer ze in het Engels les krijgen?**
- *Elza Linthorst-Steenbergen*. **Het meten van intelligentie bij zwakke lezers**.
- *Jet ter Halle*. **Hoe kunnen docenten leerlingen met meer begrip laten leren?**

Taal, Cultuur & Communicatie

- *Dardo Zijlstra*. **Communication in English Reading Groups**, stageverslag Ma English literature and culture, april 2013
- *Johannes Wilbertz*. **Evaluating societal relevance of research**, Masterwork Honours College, april 2013
- *Marijke Laan; Stephane Baumans; Janke Bouwman; Jennie Doornbos; Jeanine Drijfhout; Lisa Hooijschuur; Charlotte Lindenbergh; Maroussia Osmalskij; Eva-Maria Schnelten; Carien Westebroek*. **Wie geen vreemde talen kent, weet niets van zijn eigen taal**. Taalcursisten en -docenten aan het woord, Eindproduct college en Ba-stage toegepaste taalwetenschap, juni 2013
- *Jitske Hoornveld en Saskia Visser*. **Breng een teststrip aan in de meter**. Een communicatiekundige analyse van instructiefilms voor geneesmiddelen, verkorte publiekversie van Ma-scriptie CIW, augustus 2013
- *Gea van der Voort; Axel Bogaards; Joris Bellwinkel; Sigrid Leeuwierik; Annelieke Tillema; Berdien Ritzema, Lotte Oostebrink, Tina Bruinsma; Berendsje Westra; Nienke Castelein; Karin Prins; Rene Schlötz, Tim Steen; Vincent Huiting; Frodo Bosma*. **16 Senia leeswijzers Nederlands(5), Engels(6), Duits(2), Frans(2) en Italiaans (1)**, september 2013
- *Hummel, Niek*. **"En heeft u al acties ondernomen tegen de wormen?"** Een onderzoek naar de communicatieve vaardigheden van apothekers in opleiding tijdens zelfzorggesprekken met klanten, Ma-scriptie CIW, oktober 2013
- *Saskia Visser*. **Doe meer met Language learning histories**, workshop Dag van taal, kunsten en cultuur, Groningen, 25 januari 2013.
- *Saskia Visser*. **Meertaligheid en streektalen in het onderwijs**, gastcollege Pabo Emmen, 25 maart 2013.
- *Saskia Visser*. **Waarom de ene dyslectische leerling de andere niet is**, workshop CNV onderwijs, Groningen, 4 april 2013.
- *Saskia Visser*. **Meertaligheid in de maatschappij**, gastcollege minor toegepaste TTW, 18 november 2013
- *Saskia Visser*. **You're never too old to read**, gastcollege WEM, 16 december 2013